

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 6

V Trstu, 15. marca 1925.

Leto VI.

Naše pogoršano materijalno stanje

III.

Pogoršalo se, kako već spomenusmo, poskupljenjem svija živežnih namirnic, a još većma odeća i rublja, a da ne govorimo o skupoći pokućstva i sviju kućnih i kuhinjskih predmeta. U zadnje mesece poskočila je cena svemu i svačemu za 20 do 30 posto, dočim učiteljeva beriva ostaju ista. Ne će sada, na primer, nikomu učitelju pasti na pamet da se ženi, pošto znade, da je ženidba danas skopčana sa desetero, dvadesetero višim troškom nego li pre. A znade i to, ta vidi svu bedu svojih oženjenih drugova suseda, da u današnje crno doba obitelj mnogo, mnogo stoji. Danas je za učitelja ženidba i obitelj luksus najvišeg stepena. Pa ako nije on idealan i čovek moralne naravi i prirode, ne će si on splesti obiteljsko gnezdo. Ta dosti mu je mali izlet, poučni izlet, do oženjena kolege što je obdaren sa više dece, pa će za dugo vremena biti naoružan i otporan proti sebi i svojoj srdačnoj želji do ženidbe i bračnog života. On mora ovako radi svog slabog gospodarskog stanja živeti protunaravno kao neženja, živeći i kubureći kojekuda i kojekako, ali samo nipošto sjajno, ni dostojno, a ni dobro, a većkrat za smeh i podrugivanje svojih suseda. Ovi, pa bili i seljaci te radnici, često i prečesto nalaze se u boljim ekonomskim prilikama od — gospodina učitelja. Moja služanka ušla se za prostog seljaka i posednika, ali koji je ujedno bio radnikom na železnici uživajući mesečno okruglo 800 lira. Drugi moj sused, radnik i on na železnici, do nedavna vukao je mesečno 1200 lira radi svoje oveće obitelji, inače što nije baš veća od obitelji kojeg učitelja sa 500—600 lira plaće. Ako prisposobimo njihove, radničke, plaće s našima, pa onda prisposobimo li naše «gospodске» potrebe i želje, telesne i prosvetne, s radničkim, razlika je uprav žalosna i sramotna u naše učiteljsko zlo.

Ima li učitelj za susede trgovce, trgovčiče, dućandžije i krčmare pa i bolje posednike, a onda nekoje činovnike, a da ne spominjemo kapitaliste, lečnike i odvetnike, tada se moj učitelj i njegova jedna obitelj nalazi materijalno na najnižoj stepeni gospodarskih lestava.

I ta razlika moralno ga nećako gnjavi, gnječii, i, priznajmo, mnoge naše drugove slabije naravi demoralizuje na nesreću svoju, svoje škole i svoga ljudstva.

Mnogo tražike ima u učiteljskom staležu. U krilu mnogih učiteljskih domova i obitelji ima, na žalost, mnogo nevolja i nesreća.

Vidim te, gledam te, družie moj dragi. Nisi ti kriv da imaš drugaricu i petoro, šestoro dečice. Da si ti savio svoje obiteljsko gnezdo — nisi time postao ni zločinac, ni nezadnik. Ta savila ga tvoja ljubav, tvoj prirodni nagon, tvoje poštenje i tvoji društveni ideal. Sebe žrtvuješ na oltaru kulture, sebe darivaš obitelji svojoj, za koju živeš, snuješ, a i stradaš. Nisi ti svoj, ti si sav tuđji: obiteljski, društveni i na-

narodni. Za se i za svoju osobu malo, ništa ne tražiš. Sve svoje najbolje i najdragocije davaš obitelji i iskrnjemu. Za te malo ti preostaje, toliko da ne padneš pod teretom skrbi, pregaranja i nevolja, a i pod teretom ljubavi i altruizma. Dnevno darivaš sebe samo drugima, pa koje čudo, da si mi još i danas u životu fizički i moralno! I živ si obojestrano, i te kakol! Ali, reč bi, da je u tebe silniji duh no telo. Ne vidiš sebe kako ti zdravljuje bleđi, a telo gine. Ne vidiš, a radiš, snuješ, ljubiš, stvaraš.

Ono, što ti društvo (država) daje u ime tobožnje tvoje plate, nije to tvoja plata ni nagrada. Ti štitiš, ali ja znadem, da tebe i tvoju obitelj ne može da hrani i uzdržava tvoja plaćica. Ti to kriješ društvu i susedima radi svoje časti i ugleda. Ali mi, tvoji drugovi, znademo, da te beda zakvačila... S tobom oskudevava tvoja družica i tvoja zlatna dečica. Sad ti oboli jedno, a sada drugo dete. Ti sam ne znaš, nit sam ne ćeš da ispituješ, odakle te česte bolesti u tvojoj obitelji. Ti samo strpljivo bolesnu dečicu lečiš kako znadeš i možeš. Pa biće boljel!... Ne će biti zla! Ozdraviće! Ti medjutim verno vrši svoje zvanične dužnosti u školi, dočim tvoja skrbna družica kini se i muči danju i noćju oko svoje dece. Ni vremena joj ne dostaje da ti što valjano skuha i pruži. A ti si strpljiv i boli te u srcu radi boli i bolesti tvoje dečice. Ali došlo u tvoju kuću veće zlo — obolela ti supruga.

Njezina te bolest prbija na križ. Sada ti valja da u dvoriš. Jedna dužnost veća, ona kuhara i sluškinje. Ovu ne možeš da uzmeš; ta izjela bi ti pol tvoje plaćice. Sad si u školi, sada u školi svojoj, što većma naliči bolnici na tihu domu. Ti trpiš i štitiš. Da bi stao govoriti, pucalo bi stenje i kamenje. Ne plačeš, ni jaučeš, nit se ikome jadaš. Sve zlo si prdržavaš za sebe, a sve dobro za — druge, svoje i tuđe. U tebe ni novca, ni lekova, a ni valjane hrane. Poslao si po lečnika. Dolazi. Trošak pedesetak i više lira, jer, ti nisi opet kriv, što te vlasti bacile daleko u zabitno selo. Ti si se, družie, zadužio. Ne taj! Jes! To pečali tebe, a još većma tvoju bolesnu suprugu. Kako ćemo? Što ćemo?

Nemaš oko sebe Samaritanaca. Davno ih nestalo. Hoćeš li uložiti molbu za bolest u kući? To ti brani današnji moderni zakon, što ne prima u zaštitu bolesnike ni bednike.

Supruža ti ipak nekoličko ozdravila. Sada dolaziš ti na red. Danas si obolio, a bio si bolestan otrog mesec, dva. Držao si se junački na nogama na bojnjoj fronti svoje dužnosti u školi i u obitelji. Bojao si se — oboleti, da te oblasti ne obustave beriva, i da te nakon par meseci bolovanja ne suspendišu. Pa takav je zakon! Preko i proti zakonu ne valja da se ide. Ti ne ćeš nit smiješ moliti svoje oblasti za nikakvu potporu. Mesto potpore i utehe — dobio bi lažo «congedo» — ukor da ne poznadeš najnovije zakone i naredbe.

Medjutim ti i tvoja obitelj nema ni poštene hrane za zdrave, a nekmoli za bolesnike. Tvoja deca loše i trošno odevena ponajveć su u kući, da im se

ljudi ne rugaju, kad bi ih videli vani, u crkvi. A i tvoja gospodja nedeljom ne izlazi u svojo staromodnoj haljini, da to ne upadne u oči seljakinjama. Supruga ti povila dete. Novi čovek, novi život — novi zahtevi i troškovi. Bolju hranu zahteva i onako tvoja večno boležljiva drugarica, a odakle?! Babica, krštenje, krstitke i ostalo polag navade stare. Valja štediti, ekonomizirati. A ti i tvoji svi — štede, a ujedno i ginu telesno i moralno.

Iza poroda nastale komplikacije. Supruga ti redovito poboleva. Lečiš ju i jačaš i hranom i lekovima. Kada ne hasni. Pozvao si lekara, prvi, drugi i peti put. Valja joj ići u bolnicu. Namah u bolnicu; inače gotova smrt.

Tebe je lečnikova izjava, duže moj nesrećni, pribila čavle u ruke i noge tvoga izmučenog bića. Ti, moja draga, ne smeš umreti. Ti moraš živeti za me i za decu. Nije druge, valja ti u bolnicu!... Za malo dana i bićeš opet zdrava! — U bolnicu! — uskliknu ona mučenica. Kako? Odakle da namirimo troškove?!...

Ti si, duže, potrčao na svoju općinu. Molio si gospodina načelnika, da ti potpiše lečnikovu izjavu, a ujedno, da ti podje supruga u bolnicu na općinski trošak. Ponizio si se iz ljubavi do svoje drugarice i jadne dečice. Ne mogu! Ne možemo! Ta vi niste upisani kao općinski siromah. Impossibile! Vi ste činovnik.

I supruga ti ode u bolnicu na tvoj trošak. Morao si trošak anticipirati. Ona ti se povratila, a dok ona u bolnici boravljala, vodio si skoro sam kućanstvo sa svojom kćerkicom. A ko da opiše tvoju žalost,

tvoje trpljenje i boli?! — Ta ti šutiš i sada. Tvoja se supruga sretno povratila. Ti si presretan. Ali si opet ekonomski spao na najnižu stepenicu. Gdje su ljudi, susedi, društvo, oblasti? «Bog visoko, a car daleko!» Jedino koji sused uzdahne: Brižan učitelj! Ovo i ništa više.

Jesi li se, duže moj, dosti natrpio i nastradao? Još te čekaju novi boli i nevolje. Nikada u tvojoj kući prave sreće ni zadovoljstva. Uzrok: bolesti i siromaštvo. Da se napuni gorka učiteljska čaša, i ti ćeš, narodni prosvetitelj, pasti u česte male bolesti, koje će ti konačno dovesti onu veću i zadnju bolest. — Danas službuješ, a službujući pobolevaš, trpiš, stradaš. Uvek se nećemu nadaš i nešto boljeg očekivaš. Iza zla dolazi — dobro! — Ti i iza oblaka zriješ sunce i vedro nebo. To te drži u snazi bar moralnoj. A za snagu telesnu kao da ne vodiš računa. Ti si mi, kolego, još i danas živ. — Poluživ ili polumrtav — mi ti velimo. Tebe ne vidi ni krčma, ni grad, ni veselica, ni kazalište, ni putovanja. To nije za tebe! Kao da ti veli društvo, pak ti ne da u tu svrhu sredstva. Za te je jedino škola i kuhinja uz nešto krumpira i povrća! — Koga bogovi hoćaće kazniti, dadoše ga u — učitelje.

Ti si sa suprugom noć i dan u kući i kod kuće. Ali, nažalost, i tvoja deca što ponarastoše za srednje škole. Ta kako da ih dadeš na nauke?! Nema država ni ovdešnje društvo zle navike podupirati učiteljevu decu na naukama! To bi se protivilo najnovijim zakonima!

Naše učiteljsko ekonomsko i pravno stanje je užasno, ali ujedno nečasno...

Pridignimo naša društva

Sistem je u ovim krajevima od samog početka pritisnuo najjače i u prvom redu naše istarsko učiteljstvo. Ovo je uslijed neprestanih navala bilo gotovo onemogućeno u svojem društvenom djelovanju, te je već tada nailazilo na velike poteškoće, koje su sprečavale obnovu njegovih staleških institucija. Posljeratno ozračje diktiralo je nove načine borbe, zato je trebalo učiteljske ustanove reorganizirati na novoj bazi. I dok je slavensko učiteljstvo odmah iza okupacije u većini uspelo, da se orijentira u novome položaju, te da prema tome opredjeli svoje jasno stanovište, naša su dva istarska učiteljska društva uz male promjene nastavila, da bitišu svojim dotadašnjim življenjem, te nijesu uspela da kroče duhom vremena.

Najglavniji razlog tome zastoju treba da svakako tražimo u izredno teškim prilikama, koje su nemilosrdno kljaštrila naše redove bacajući na ulicu najbolje i najsvjesnije drugove, jer su bili prvi pobornici za naše staleške interese. Premda nas nasilje nije ugušilo zato, što se mi nijesmo dali slomiti, ipak nijesmo u daljnjem društvenom razvoju pokazali dostatno ustrajnosti i žilavosti. Proganjanje nije moglo i nije smjelo, da u nama utuče smisao za organizaciju, jer se udruženo učiteljstvo ne može zakukuljiti i predati na milost i nemilost sudbini. Iako nas je režim na najgrdniji način zlostavljao, opet to nije značilo, da treba staviti ruke u križ. Priznati moramo, da bi se usprkos svega, moglo mnogo više učiniti, nego se je doista učinilo.

Treba svakako istaknuti, da je položaj pazinskog učiteljskog društva kudikamo teži od onog preko Učke, pa ipak se kod prvog osjeća veća volja, biddriji duh i nagruće za napredovanje. Život je učiteljskog društva voloskog kotara potpuno omlitavio i zakrčljao, premda tamošnje prilike nijesu baš tako

loše, a da se ne bi društvo moglo češće sastajati i razvijati intenzivnije svoje djelovanje. Ne leži sva krivnja na odboru, jer ni on ne može sve učiniti, kad se kod većine članova opaža potpuni nemar za staleške dužnosti. Stariji i iskusniji članovi, mjesto da privuku i pridignu mlađe sile, koje ne posjeduju staleške svijesti, jer su djeca posljeratnih škola, — podavaju se sudbini nehaja i nerada. Većina članova ne plaća članarine, čime ne vrši niti najelementarniju i najlakšu stalešku dužnost.

Kao što se oportunistam uvukao u ostala društva našeg saveza, tako nije mimoišao niti naša dva istarska društva, veće je i u njima zamjetno raspleo svoje mreže. **Budući, da u idejnoj, čistijoj i uspješnoj borbi oportunistu nema mjesta, jer odgaja i stvara beznačajnike, njegova je pojava kod nas najveća naša nesreća. Oportunistička taktika, kojom je zaražena djelomično naša učiteljska organizacija, paralizuje lijepe nakane i smjele pokušaje čestitijih i svjesnijih naših društvenih radnika, sprečava održavanje uspješnih društvenih sastanaka, na putu je idealnom i velevažnom pokretu za učiteljsko samobrazovanje i samoosvojenje.** Požrtvovni i značajni društveni pobornici ne mogu, da uspješno djeluju u svojim društvima, jer je oportunistam tako daleko zavezio, da se više ne znaju snaći u tome, gdje ta zaraza svršava, a gdje počinje značajnost. Bolje je časno pasti, negoli sramotno životariti. A naša učiteljska društva u Istri pretežno i doista semo vegetiraju. Ovakovo mlitavo bitisanje jednako je nazadovanju, što znači gotovo isto kao da društva i ne postoje. Sve ovo vodi postepenom rasulu društvenih zgrada.

Mi smo dužni, da ovo raspadanje zaustavimo i onemogućimo. Najbrže i najstalnije ćemo doći do pozitivnih rezultata, ako započnemo otvorenu borbu protiv škodljivom oportunistu u našim vrstama. Reakcija nas je dobralno izmrcvarila, ali nas zato

nije dotukla. U obim društvima ima dovoljno čvrstih i čestitih pojedinaca, kojih boli to stanje i koji su pripravni, da svoja društva pridignu i preosnuju. Treba im samo opore, a ovu im mogu dati članovi, koji nijesu posvema zaboravili svoje učiteljske dužnosti, nego su malo otupili i smalaksali. Svi drugovi, kojima je na srcu čast organizacije i dobrobit staleža, treba da uoče težak položaj svojih društava. Uvjereni smo, da se mnogo može da postigne uz dobru volju i malo samoprijedora.

Mi smo Istrani dovoljno dokazali, da znamo pridoneti i najveće žrtve za opću stvar, stoga ćemo se i sada vratiti u svoja društva kao aktivni članovi. Društveno će djelovanje oživiti čestim obdržavanjem skupština i ozbiljnom organizacijom samoiz-

obrazbene akcije. Sastanci se mogu vršiti, jer ih oblast nijesu zabranjivale, a niti će ih moći braniti, jer imaju potpuno staleški, nepolitički značaj. Kad se ostala društva sastaju, mogu se i naša istarska. Najaktuelnije je organizacijsko pitanje ustanova okružja za samoizobrazbu. Time ćemo se približiti jedan drugome, osvježiti i ojačati naše djelovanje u staleškim organizacijama. Na posao dakle! Dosta je lutanja i laviranja. Žalosno nas iskustvo uči, da je u solidnoj organizaciji moć i spas staleža našega, a raspadom naše učiteljske zveze bila bi zapečaćena sudbina i svakog pojedinog slavenskog učitelja. Naša izoštrenost u borbi nam jamči, da će naš savez ići ravno po začrtanoj stazi i doći do željnog cilja.

Titus.

Proti civilizaciji

Šolska reforma ima namen dvignuti tudi izobrazbo učitelja. To so reformatorji sami vedno poudarjali, dokazuje pa še posebe preuredba učiteljsča in uvedba raznih skušenj, ki jih mora učiteljstvo prestatjati. Vprašanje učiteljske izobrazbe je bilo pereče, saj je znano, da so se v starih pokrajinah države neredkokrat rogali učiteljevi učenosti in je ta kaj rada igrala svojo komično vlogo pri najrazličnejših ljudskih prireditvah. Površna, plitva izobrazba učiteljstva je naposled izzvala zakonske ukrepe, da bi se razmere izboljšale.

Tudi pri nas ni bila izobrazba učiteljstva taka, da bi nam zadoščala. Stiri leta učiteljsča, z znano obilico najrazličnejših predmetov, niso dala stanu onega znanja, ki ga je potreboval za delo v šoli, še manj pa so mu odprla ono široko obzorje, ki je potrebno pri vsakem višjem poklicu. To je učiteljstvo vedno čutilo, zato se je skušalo kulturno dvigniti bodisi z zasebnim prizadevanjem, bodisi z organskimi sredstvi.

Najlepši dokaz za to so mnogi samouki med učiteljstvom, ki so se dvignili v tej ali oni stroki nad povprečnost. Najdemo jih v vseh strokah, v kmetijstvu, v zadrugištvu, v denarnih zavodih, v upravnih korporacijah, v znanosti, v umetnosti itd. Kakor so določale razmere ali sposobnosti, tako se je učiteljstvo razvijalo, kulturno dvigalo in koristilo v javnosti. Vsako priiiko je uporabilo, da je razširilo svoje znanje in ga potem uporabljalo v splošno korist. Desetletja sem, odkar se je pričelo organizirati, je imelo na svojih društvenih zborovanjih predavanja, je izdajalo publikacije v svojo stanovsko in splošno izobrazbo, je posegalo v vse izobraževalno delo v svoji okolici. Odkar je imelo nekoliko svobodne roke, je delalo na svoji izobrazbi z ustanavljanjem učiteljskih knjižnic, ki niso bile zadnje v deželi. Nekoliko let pred vojno so se pričele najlepše razvijati in bi postale v mirnejših časih morda središče vsega ljudskega duševnega življenja pri nas. Nič preveč ne bo rečeno, če ugotavljam, da ni nikakršno prizadevanje učiteljstva tako vztrajno in dosledno, tako močno, kakor je baš stremljenje, da se dvignemo iz one polinteligentnosti, ki je včasih tako značilna za pripadnike stanu.

To stremljenje učiteljstva se ni zmanjšalo tudi v najhujših časih, ki smo jih prestali. Zveza je l. 1922. priredila samoizobraževalni tečaj, ki ga sličnega

prej ni organiziralo slovensko učiteljstvo. Temu tečaju je sledil drugi, vzlic oviram, in tudi tretji, katerega se je udeležila že šestina vsega organiziranega učiteljstva. Nismo pa imeli le teh tečajev, ampak se je vsa zadnja leta, četudi morda s presledki, vršilo tudi podrobno izobraževalno delo po krožkih. Pred leti so se ti krožki sestajali le v tržaški okolici, pozneje so se razširili tudi naokrog, saj je poročilo samoizobraževalnega odseka na lantski delegaciji navajalo nič manj kot 42 različnih predavanj v različnih društvih.

Vse naše samoizobraževalno delo je bilo in je resno znanstveno. Učiteljstvo ni znanost kričaštvo, ampak nujna potreba, zato se s toliko žilavostjo zavzema zanjo. Za kričaštvo ne bi imelo toliko volje, kakor jo je pokazalo v teh letih, ne bi se to njegovo stremljenje prebilo skozi nevarnosti in tveganja, kakor se je.

Nevarnosti? Gotovo, od prvega začetka, ko se je izobraževalno delo začelo. Človeku je to nerazumljivo, in vendar je tako. Vidimo dejstvo, da se boje, če bi si učitelj pridobil širjo izobrazbo, kakor so mu jo uradno odmerili. Bojijo se duševne osamosvojitve učiteljstva. Kakor se je ponekod društvom zabranjevalo, da bi se člani sestajali, tako se že nečaj let, in zdaj še posebe, ponekod ovira, da bi se učiteljstvo tudi zasebno shajalo k svojim diskusijam.

V imenu česa se to godi? Nikak zakon ne zabranjuje državljanom zasebnega sestajanja. Nočemo se sicer smešiti, da bi se v teh časih sklicevali na zakon, vendar je resnica, da se voditelji duševnega življenja v državi ogrevajo za dvig učiteljske izobrazbe in da se po vsej državi dovoljuje učiteljstvu svobodno delovanje v stanovskih društvih.

Pri nas pa se na vse načine skuša ovirati vsak prostejši dih, in za njim gre kazni, ki ni v nikakem razmerju z zločinom. Ves zločin učiteljstva obstoji v tem, da skuša razširiti svoje znanje, zato so udarci po učiteljstvu naperjeni proti civilizaciji, proti stremljenju, da se s poglobljenjem in razširjenjem učiteljske izobrazbe vzgaja boljši človek kot je današnji.

Tako počenje ni hvaležno. Borba s civilizacijo je brezuspešna in nečastna. Vse, kar zmorejo sile, ki se borijo s civilizacijo, je to, da lahko škodojejo. Zmagajo pa nikdar ne, ker bi se sicer moralo človeštvo okreniti in stopati zopet navzdol, v barbarstvo. Zato bo šel učitelj svojo pot, in bo šel v imenu civilizacije.

POVERJENIKOM «NOVEGA RODA».

Kdor prejema 10 ali več izvodov vsake številke, je naprošen, da poravna naročnino za januar, februar, in marčno številko (4., 5. in 6.). Na ta način se izognemo neprijetnim zastankom, ki jih je nekaterim tako težko poravnati. — Uprava.

Zima je - lišće pada u Istri

Istra. Ovo je ime postalo simbol jedino zla, bezakonja, škanacija i svakovrsnih nepravda. Istru zovu odvajkada siroticom, i ne pravom. Nije Istra toliko sirotica glede siromaštva koliko glede progonstva sa strane najveć autonomnih oblasti, što ga trpelo slavensko pučanstvo, a s njime i njegovo narodno učiteljstvo u Istri. I otrag tridesetak godine naše se učitelje batinalo nasred Pazina i drugde po gradićima. Mi smo imali i pod ovom, recimo, prokletom Austrijom, takovih činovnika, pa i kapetana (kotarskih poglavara), koji su pruskim načinom poganjali srpsko-hrvatsko učiteljstvo... Doživeli smo i to, da je rulja u gradiću galamila proti našem učitelju zato, što je pevao hrvatski u školi. Naša blagopokojna «Giunta provinciale» u Poreču oštro je pazila na slav. učiteljstvo, koje je polazilo na birališta da samo vrši izborno pravo... U njezinoj crnoj knjizi ubileženi nisu bili imenovani definitivno, nit su mogli očekivati bolje nameštenje ili potporu u slučajevima bolesti.

Naš bivši zemaljski odbor nije hteo da daje slav. našem narodu škole u njegovu materinskom jeziku. Otrag samih desetak godina iz zasede zločinačka ruka razmrskala glavu kamenom našem učitelju što se vraćao iz grada. Otrag tridesetak godina mi u Istri imadjasmo po prilici toliko srpsko-hrvatskog učiteljstva koliko i danas.

Tik pred svetskim ratom postigosmo vrhunac, okolo dve stotine učiteljskih sila. Ali samo Družba Sv. Ćirila i Metoda uzdržavala oko osamdesetak učitelja-ica.

Od godine 1919. padamo rapidno. Prehitro se uništavaju naše narodne škole; prebrzim tempom odleću naši učitelji; prenenaravno se našem narodu uduzimlje kruh prosvete i znanja.

Bijaše zlo za naše školstvo i za naše srpsko-hrv. učiteljstvo i za života Austrije, kada je ono prvu reč vodio u svemu Zemaljski odbor u Poreču; a kamoli da nije danas, kad oni stari nama protivni elementi dobiše svu slobodu u slobodi oslobođene zemlje!

I tako od dve stotine naših učitelja-ica ostade ih još samo oko tridesetak, po broju telesa...

Padamo brojem ko jesensko lišće.

Kam hoćemo ?

Učiteljeva osebnost je danas veće pomembnosti in se veliko bolj ocenjuje kot kdaj prej. Bližnja bodočnost pa bo terjala od nje še več, to je na dlani. Kaj važna celica bo podeželska šola in vedno večje bodo naloge njenega učitelja. Ne zakrivajmo si oči, novi časi zahtevajo v splošnem vrvežu tudi deželo, ki se je doslej smatrala za brezpomemben zob v sestavi splošnega življenja. Prevelike so razlike med mesti in deželo in ker je to protinravno, nastale so velike razpokline. T reba bo zrvnanja in ravnotežja. Počasi in skoraj nevidno se vrši proces in našem površnemu opazovanju je vse to skrito kakor dozorevanje jabolka: ne vidimo zorevanja, pač pa ugotovimo nekega dne, da je jabolko zrelo.

Mnogi sicer nočejo videti, še manj pa priznati pokreta kljub vidnemu razkroju v vseh panogah življenja, ki tudi nas pritega v vrtinec, in velik del njih živi duševnost «predpisanih dolžnosti». Vmes so tudi taki, ki beže celo pred temi dolžnostmi in in živé v maniji krhanja, a so hkrati zelo prožni in praktični tipi, tipi osebnih udobnosti. Ni jim

Pitate zašto? — Pa ne pitajte! Parola bi rečena: Dogod bude tu slovensko učiteljstvo, ne će biti mira u općini, zemlji. — Mira! — Molim vas — mira! Nemir u vas znači — narod kulturno dizati; narod poučavati, bolje rečeno decu...

Nemir čine u nas oni, koji nisu asimilirani, i koji hoće da budu poštene, javno i privatno, te raditi pošteno na polju narodne i općenite kulture.

Svi ovi su nemirnjaci, buntovnici, agitatori, plaćenici. Zadnji list što pao s našeg učiteljskog stabla jest naša družica Anđelka Prašel u Lanišću.

Proces bio vrlo kratak.

Općinski komisar nadje u općinskoj zgradi, u prostorijama čitaonice, gdje se nalazi i njezin razred, staru škrabicu družbe Sv. Ćirila i Metoda. Saslušao je ju tri puta oružnici. Škrabica nije u školi; škrabica već ne služi, pošto već ne opstoji ta Družba; u škrabici se nije našlo ni pare ni centezima; učenici nisu dali u tu svrhu ni šta; učiteljica nije nikada ni reči deci prozborila glede sabiranja za Družbu koje već nema. Ona za škrabicu u čitaonici ne može odgovarati.

Ipak... ipak ona sama nosi odgovornost; pošto njoj se može kao učiteljici najlakše osvetiti. Pač njezina kazna prestrašit će ljude i kolege, a opet — biće jedan slov. učitelj manje u tužnoj Istri...

Lišće žuti, pada. Zima je. Bure i oluje, smrt i pošast harači Istrom...

Kolegica Prašel bi otpuštena iz službe, naprečas odmah, odlukom Proveditorata u Trstu i to pravomoćju § 28. kralj. dekreta od 7. 10. 1923. br. 2132.

Naša drugarica moraće odmah zapustiti svoju školu — zbog nesrećne jedne stare škrabice. — Nije tu bilo preslušanja kod školskih oblasti i sa strane škol. nadzorničkog osoblja; nije tu bilo disciplinarne istrage. Bez svijju formalnosti, koje pak znače i vrede za nas učitelje kao pravo, ona bi suspendovana.

Jedna, jedan manje u Istri.

Istro, Istro naša, ti krvava košuljo! —

U učiteljeve stanove dolazi oružana javna sila da pretraži, da nadje što god, nešto, malenkost, pa da budu naši učitelji na temelju samog nerazumevanja, sumnjičenja i zle namere bačeni na cestu.

I tako nas je u Istri malo, vrlo malo.

Zima je. Lišće pada.

odrekati zakrknjenosti, ko smatrajo vse za orodje. V njih matematično vežbanih kretnjah so vedno nujni opravlki, uganka za nerodne in nepraktične.

Ti računarji so največje zlo, ki hoče zatreti stremljenja novega časa, ki čisti in prešteva. Nestrpnost njegovih privržencev, ki izvira iz stremljenj za onim, kar se krivičnim potom odjema, a tvori bistvo soglasja v človeški družbi, je tem igralcem tako neprijetna, da jo v tolažbo uvrščajo med neumnosti. Ti nestrpneži niso srečni, a imajo to dobro, da se ne jezé nad dnevnimi pojavi in jih ne osupne vsak tresljaj, ker promatrajo vse s stališča železne doslednosti.

Komu naj se priključimo?

Potrebno je vprašanje, če smo kdaj razmišljali o smotru življenja. Biološko vzeto nismo kot živa bitja, usposobljena ohraniti se, braniti se škodljivih vplivov in izkoristiti vse življenske pogoje, ki se nam nudijo. Do tu je samoohrana.

V pojmu «smotrenost», ki velja za človeško delo tudi orodje, je cilj, ki ga hočemo doseči, vzrok naše akcije. Naše zahteve pa so fizične in psihične.

Naša akcija je v delu, ki je obvezno za vse in nas upravičuje do obstanka in spopolnjenja. Spo-

polnjenja hočemo in sposobni so dolžni svoje pripevke posebno tam, kjer je zaostalost. Tu ni pisanih predpisov; ti so v nas samih.

O razumnem delu, ki hoče biti kamen za harmonijo v človeški družbi in vodi našo akcijo v obče-koristen — nadindividualen — smoter, je vse: življenje, poživljenje, spolnjenje.

Izkoriščamo vse življenske pogoje v prid sebi in drugim. Tu ni izjem, še manj privilegijev!

Ne moremo razumeti popolnosti predpisanih dolžnosti, če ne poznamo njih izvora. Če so res življenske in smotrene v zgornjem smislu — o tem ali ne vemo ali nočemo razmišljati, ali mogoče niti ne vemo, če obstoja tudi to vprašanje.

Vzgoja k treznosti v šoli

(Nadaljevanje).

1. Alkohol napravi dandanes več nesreč, kot vse nadloge prejšnjih časov, kuga, vojska in lakota. — Gladstone.

2. Pijančevanje je mati vseh zločinov in hudobij. — Sv. Avguštin.

3. Pri alkoholu človek manj zdrži, alkohol znižuje telesu toploto, moti prebavljanje, naredi človeka zaspanega, lenega, jemlja mu podjetnost in veselje do dela. — Nansen.

4. Alkohol ne koristi prav nič, ampak nas le ovira pri vsakem duševnem in telesnem delu. — Dr. Bunge.

5. Žganje pomori jih več kot kuga, glad in meč. — J. Stritar.

6. Takom nedolge vrste let, kar delujem kot zdravnik na deželi, sem videl mnogo lepih kmetij, ki so propadle vsled alkohola. — Dr. Novotny.

7. Kdor vino pije, olje na ogenj lije. — A. M. Slomšek.

8. Voda je najboljša pijača. — Grški pesnik Pindar.

9. Pijanec se spreobrne, kadar se v jamo zvrne. — Nar. pregovor.

10. Žganje zakuje ljudi v železje hude navade in jih vodi po uglajeni cesti v pogubo. — A. M. Slomšek.

Pri računstvu pokažemo učencem z uporabnimi nalogami, koliko denarja se izda za škodljive pijače in koliko so na škodi pivci, ker zgube s popivanjem mnogo časa in so manj sposobni za delo.

Nekaj zgledov:

1. Pri krstu nekega otroka se je zapilo 50 L. Ako bi naložili ta denar novorojenčku v hranilnico, ki plačuje po 4% obresti, koliko bi imel v hranilnici čez 20 let?

2. Na nekem ženitovanju so dali za alkoholne pijače 240 L; koliko revnim šolarjem bi lahko kupili s tem denarjem obleko, ako stane ena obleka 80 L.

3. Na neki pogrebščini se je izdalo za žganje in vino 350 L. V dotični občini je 7 občinskih revežev; koliko bi dobil vsak, če bi jim darovali za nepotrebno pijačo izdani denar?

4. Delavec zapije vsak dan na žganju 2.20 L; koliko bi si prihranil za starost v 35 letih, če bi se odpovedal žganju?

5. Kmet izda za vino vsačico nedeljo in praznik 1.60 L. Ako je v letu 60 nedelj in praznikov, koliko izda v 30 letih?

6. Slovenci zapijejo povprečno vsak dan okoli 400.000 L; a) koliko v eni uri, b) v enem mesecu, c) v enem letu?

7. Na Nemškem se je pridelalo pred vojno

5,363.426 ton rži. $\frac{1}{10}$ se je vporabila za žganje; koliko ton rži se je vporabilo v škodljivo žganje?

8. V Nemčiji se je zapilo pred vojno vsako leto nad 3.000.000.000 L; koliko v enem dnevu?

9. V Nemčiji je bilo l. 1885 37.424 revežev, za katere so morale skrbeti občine, ker jih je alkohol spravil na nič. Ako je stal vsak izmed teh 5 L na dan, koliko so znašali stroški za nje v enem letu? Ako bi se ti ljudje ne vdali alkoholu, bi lahko vsak zaslužil na mesec 200 L; koliko bi vsi zaslužili na leto?

10. V Jugoslaviji se zapije na leto 4.202.400.000 D in vsled «plavih» se izgubi 3.901.875.000 D; koliko škode povzroči Jugoslovanom vsako leto alkohol?

11. Preračunali so, da je delo pijanca $\frac{3}{10}$ manj vredno kot delo treznega. Ako je delo treznega vredno na dan 20 L, koliko je vredno delo pijanca?

12. Slovenci smo izdali pred vojno na leto okoli 100 milijonov K za opojne pijače; koliko šol po 60.000 K bi lahko sezidali s to svoto v enem letu?

O alkoholizmu lahko večkrat spregovorimo tudi pri zgodovini in zemljepisu. Nekaj tozadevnih snovi: Spartanci so bili zelo zmerni. Svoje sužnje so vpijanili, da so jih kazali kot svareč vzgled svojim otrokom. — Slovani so bili zmerni, Germani nezmerni. — Karol Veliki je bil zelo zmeren v jedi, a še bolj v pijači. Vsakega svojega služabnika, ki se je vpijanil, je spodil iz službe. — Aleksander Veliki, vdan razkošju in nezmernosti, je umrl v najlepših letih. — Žganje so izumili šele Arabci v 8. ali 9. stoletju p. Kr. in se je do tridesetletne vojne prodajalo le v lekarnah kot zdravilo. Šele med tridesetletno vojno so ga začeli prodajati tudi v prodajalnah, pa te redkokje. K nam so ga zanesli pred dobrimi 100 leti francoski vojaki. Na kmetih so začeli kuhati žganje v 19. stoletju. — V naši deželi si je oglejski patrijarh Bertrand v XIV. stoletju mnogo prizadeval, da bi odpravil pijančevanje.

— Napoleonove vojske niso zdesetkali le Rusi in ruska zima, temveč mnogo je pripomoglo žganje.

Ko omenjamo pri zemljepisu bolnišnice, norišnice in kaznilnice, povemo da je v njih mnogo žrtev alkohola. Pri vinorodnih deželah se pove, da bi bilo v onih krajih blagostanje, če bi ljudstvo ne bilo vdano alkoholu; tako je pa nastal izrek: Vinska dežela, revna dežela. Pri vsaki državi, ki jo vzamemo, omenimo tudi, kako je v njej s treznostnim gibanjem. Tudi k temu nekaj primerov:

Na **Francoskem** delujejo mnogo proti alkoholizmu ženske. Nauk o alkoholu je tam med glavnimi učnimi predmeti. — V **Belgiji** se zavežejo šolarji, da ne bodo do 20. leta pili alkoholnih pijač. — Na **Angleškem** je mnogo abstinentov, vendar umrje tam vsako leto okoli 60.000 ljudi vsled alkoholnih pijač. Otrok-abstinentov je na Angleškem tri in pol milijona. Osebe pod 16. letom ne smejo v gostilno po nezapečatene steklenice. — Na **Nizozemskem** je

Smol li razpravljali ali celo samo mislili o ustroju današnje šole, ozir. o njenem smotru? Zgodovinarji, prirodoslovci, ekonomski, šahovci: pomudimo se za trenutek s postankom in razvojem šole, s sestavo te socialne ustanove, da obstrmimo z zaključkom, da je sama sebi v posmeh in niti ne ve ka'ko. Stan, v katerem pustimo svojo mladost in moči, moramo vendar poznati, da spoznamo vso tesnobo ukazov in težo lastne revščine.

Celo ubežnikom bi to priporočali, ker nismo tako črnogledi in zlobni, da bi jih uvrščali med moralne propalice.

Kam hočemo?

močno treznostno gibanje. Pred desetimi leti je bilo tam v društvu zdržnosti 1.180 železničarjev. — Na **Norveškem** je prepovedana prodaja žganja in uvoz vseh alkoholnih pijač. Tam je tudi prepovedano vožakom, šoferjem, železničarjem in voznikom tramvajev vživanje vsake alkoholne pijače, kadar so v službi in že šest ur predno nastopijo službo. — Na **Švedskem** je imela mladinska protialkoholna organizacija pred desetimi leti 7960 članov. Vsak deveti Šved je abstinent. — Na **Finskem** so alkoholne pijače prepovedane. Tamkajšna mladinska protialkoholna organizacija je štela pred desetimi leti 6352 članov. O alkoholizmu se poučuje v šoli. — Načrt protialkoholnega zakona v **Estoniji** vsebuje sledeče zanimive določbe: Ob sobotah, nedeljah in praznikih bodi prodaja alkoholnih pijač popolnoma prepovedana. Druge dni so lahko gostilne odprte od 9.—21. ure. Občine smejo ta čas še omejiti. Mladini pod 20. letom je alkohol sploh prepovedan. V **Švici** je prepovedano izdelovati žganje iz krompirja. Šoferji poštinih avtomobilov v Švici ne smejo vživati alkoholnih pijač v službi in neposredno pred njo. V šoli se vrši protialkoholni pouk in otroci-abstinenti so združeni v protialkoholne zveze. Tudi žene in dekleta, ki so abstinence, imajo take zveze. — Na **Čehoslovaškem** imajo zakon, po katerem je prepovedano prodajati alkoholne pijače otrokom in mladini pod 16. letom. Tudi starši ne smejo v javnih prostorih dajati svojim otrokom nobene alkoholne pijače. — Na **Ruskem** je bilo žganje prepovedano, pa je sedaj zopet dovoljeno, in sicer do 30° močno, ker je ruski kmet na prenizki stopnji prosvete, da bi ga bilo mogoče odvaditi naenkrat vodke in je za časa prepovedi sam izdeloval skrivaj žganje in zanj potratil mnogo žita. Storila pa je ruska vlada mnogo raznih ukrepov, da bi odvrnila kmeta od alkoholizma. Da ni protialkoholno delo v Rusiji brez uspeha, vidimo iz poročila Sven Hedina, ki je prepotoval predlansko zimo Sibirijo in Rusijo, in piše v svoji knjigi «Iz Pekinga v Moskvo»: «Kar se tiče pijanosti, pa moram reči, da nisem videl niti enega pijanega človeka na vsem dolgem potovanju od Kjahte (mesto na meji med Mongolijo in Sibirijo) pa do Krasnega Ostrova na finski meji. **Litvanija** ima protialkoholno zvezo z nad 17.000 člani. — V **Nemčiji** je zelo živahno protialkoholno gibanje. Protialkoholnih glasil imajo Nemci 64. Organizacija otrok-abstinentov «Schutzengelbund» je imela pred vojno okoli 200.000 članov. — V **Avstriji** se trudijo, da bi se ustanovila v vsaki občini organizacija otrok-abstinentov. Mladini pod 16. letom so alkoholne pijače prepovedane. — V **Jugoslaviji** je zelo razširjeno treznostno gibanje. V Ljubljani izhaja za šolarje-abstinate mesečnik «Mladi Junak»,

za odrasle pa «Prerod», list za treznost in zdravje. Med srbskimi dijaki je nad 12.000 abstinentov. Veliko abstinentov je tudi med Slovenci in Hrvati. — **Bolgarskem**u sobranju je bil predložen načrt zakona, po katerem naj bo v vaseh na 1000, po mestih pa na 2000 prebivalcev po ena gostilna — pri nas je po nekaterih vaseh na 60, na Francoskem na 75 prebivalcev po ena gostilna; — v šole se vpelje posebna zdravstvena — učna snov o škodljivosti alkohola; dijakom, vojakom in vsem osebam pod 20. letom bo prepovedan vstop v vse prostore, kjer se prodajajo opojne pijače; ti prostori bodo morali biti zaprti ob nedeljah in praznikih ob 5. uri — V **Turčiji** so takse na točenje alkoholnih pijač po četvorjane. — Tudi v **Italiji** je treznostno gibanje, a žal mi manjkajo o njem podatki. Lepo je nastopilo proti zlorabi alkoholnih pijač udruženje krčmarjev v Tivoliju, ki je sklenilo, da se bodo zapirale gostilne ob nedeljah že ob 15. uri. — Na **Japonskem** je močno protialkoholno gibanje. Organizacija «Kinšu-kai» ima nad 200.000 članov, ki so se popolnoma odrekli alkoholu in nikotinu. —

Zedinjene države so izdale l. 1919 zakon, ki prepoveduje točenje in vživanje alkoholnih pijač. Aplikacija tega zakona je stala 50 milijonov dolarjev (1.150 milijonov lir). Korist tega zakona pa se vidi iz sledečih statističnih podatkov: Aretacije radi pijanosti so padle na $\frac{1}{3}$ prejšnjega števila. Radi pomajkanja kaznjencev so morali zapreti okoli 20% vseh kaznilnic. Število kaznjencev samih je padlo za 15—18%. Število smrtnih slučajev vsled akutnega ali kroničnega zastrupljenja z alkoholom je nazadovalo v velikih mestih za 79%. V mestu New York se je zmanjšala umrljivost za tuberkulozo za 59%, za skrčenjem jeter za 55%, za vnetjem ledvic 28%, za samomorom za 15%. — Avtomobilne nezgode so padle za 23%. Hranilne vloge so se pomnožile od leta 1919—1921 za 24%. Delavci izdajo za zgradbo stanovanjskih hiš povprečno 12.000 dolarjev napram 1.500 v prejšnjih letih. — Nekatera mesta v Združenih državah so že l. 1885 sprejela v svoje učne načrte tudi protialkoholni pouk. Na to idejo je prišla Mary Hunt, profesorica kemije Združenih držav.

V **Kanadi** imajo veliko število društev zmernosti, ki imajo okoli 100.000 članov. Imajo pa tudi mnogo brezalkoholnih gostilen. — **Brazilijska** je izdala ostre zakone proti alkoholu. — V republiki **Ekvator** je ob nedeljah prepovedano točiti alkoholne pijače.

Teh primerov sem navedel več, ker je velikega pomena za vzgojo k treznosti, da zvedo učenci, kako se bore narodi in države po vsem svetu proti alkoholizmu. (Dalje).

O sestavljenih besedah

(Dalje.)

Slabše spojenke, kot je Levstikov trimož, res nimamo. Pravilna pa je spojenka trimožstvo za triumvirat. Triumvir se more po naše nazivati le član trimožstva. — Prav takšen je trirogelj, ki se more imenovati le s pridevniškim samostalnikom trizob. Tudi trirogeljo in trirogeljačo moramo zameniti s trizobom. Trirogeljec se more imenovati le trikot ali trikotnik, ali kvečjemu trirogelnik.

Četverovprega se mora imenovati četverka, kot je dvojka in trojka, pa tudi vprega v četver.

Sledeče spojenke so pravilne le tedaj, če imajo pridevniški naglas. Napačno je trikot, četverokot, tripas. Prav: trikot, četverokot, tripas, kot so pridevniki trinog, četvernog, triróg, trizób.

Dvoparkljar bi se smel imenovati dvoparkljevec, ali kot se nazivajo s posamostaljenim pridevnikom: dvoprst, dvoprsti.

2. Samospjev, dvospjev, trospev, četverospjev; samogovor, dvogovor; samostan.

Spev je to, kar se poje. Kaj naj pomeni samospjev; morda to, kar se spoje samo! In četverospjev, morda to, kar se spoje četvero. Če se smejo imenovati take skladbe spevi, jih moramo imenovati enoglasni, dvoglasni, triglasni in četveroglasni spev, kot imamo enoglasno, dvoglasno, triglasno in četveroglasno pesem. — Še slabši je samogovor in dvogovor. To ni noben govor, ampak pogovor. Ta pojma moramo opisovati: pogovor s seboj, pogovor med dvema.

3. Nekateri samostalniki tvorijo napačne spo-

jenka, čeprav imamo namesto njih neločljive samostalnike z istim pomenom, s katerimi se lahko tvorijo pravilne spojenske. Oglejmo si nekatere: samohvala — samohvalje, samohvalstvo; samovlada — samovladje (prav tako: ljudovlada — ljudovladje); samovladar — samovladnik (samovladec); samovladarstvo — samovladje; samodelavnost — samodejnost; samouprava — samoupravnost, samoobramba — samoobrambnost; samoohrana — samoohranstvo; samooblastvo — samooblastnost;

samopomoč — samopomočje; samozavest — samozavestnost; samoizobrazba.

Napačne so nadalje spojenske s sledečimi naglasi: malojédec, malojédka, malojédež. Nastale so iz pridevnika malojéd in morajo ohraniti njegov naglas: malojédec, malojédka, malojédež. Prav tako so nastale iz pridevnikov mnogovéd, malovéd, malovér (ki so teoretični in ne ekzistirajo) spojenske malovédež, mnogovédež, malovérec, malovérka. Jédec, jédež, védež, vérec so popolni samostalniki.

Odmera službenih let

S posebnimi dekreti s² učiteljstvu odmerjajo službena leta tako, da je občutno prikrajšano. Službeni čas do aneksije se računa provizoričnim ves, ne štejejo pa se pri tem leta med zrelostno in usposobljenostno skušnjo. Od aneksije pa do vpisa v imenik (do 30. sept. 1924), se provizornim računa le tretjina resnične službe.

Učiteljstvo vraga proti taki odmeri prizive, ki so utemeljeni že v uradnem tolmačenju zakonskih določil o službovanju. O onih letih med zrelostno in usposobljenostno skušnjo ne more biti nikakega dvoma, da se ne bi vračunila. Čl. 6 zakona 31. 12. 1923, št. 2996 določa, da se učiteljstvu v novih pokrajinah šteje polno ves provizorni službeni čas pred aneksijo. Kateri čas je provizoren? Pojasni čl. 2 zakona 7. dec. 1923, št. 2186: Zrelostno pričevalo, dobljeno po predpisih prejšnjega režima, zadošča za provizorno službovanje. Po čl. 3 istega zakona ima učiteljstvo z usposobljeno skušnjo pravico do prejemkov kakor definitivno (ordinarii) od dne skušnje dalje.

Čl. 6 zakona 31. 12. 1923, št. 2996 dokazuje, da velja čl. 5 istega zakona le delno za učiteljstvo novih pokrajin, torej samo za čas od aneksije pa do vpisa v natečajni imenik in samo v slučaju, da niso imeli že prej usposobljenostne skušnje. Sporno je pri tem, ozira² se na uradno računanje službenega časa pri šolskem skrbništvu, tudi še, da li se sme ves čas od aneksije dalje odmeriti le z eno tretjino, ako je kdo med tem časom napravil usposobljenostno skušnjo.

Vsekakor je razvideti iz marsikaterega uradnega cdloka poedinim učiteljem, da so službena leta odmerjena na način, da so prizadeti zelo oškodovani. Pri učiteljstvu, ki je bilo definitivno nastavljeno že pod padlim režimom, ne bi smelo biti — oziraje se na določila nove zakonodaje — nikakih razlik, so pa včasih kar občutne.

Kakor čujemo, imajo priziviti vendar nekoliko moči, ker so upravičeni. Pričakovati je, da se bo z njimi ukvarjal šolski svet ter popravil netočnost, da ne bo učiteljstvo trpelo škod².

Iz organizacije

SAMOIZOBRAŽEVALNIM KROŽKOM.

Opozarjamo, da se društveni ali zasebni sestanki po veljavnih zakonih lahko vsak čas vrše, samo da niso v javnih lokalih. Če se vrše v javnih prostorih, da ima vsakdo vstop, se morajo 24 ur prej naznaniti krajevni varnostni oblasti (županu).

Goriško učiteljstvo se je zbralo dne 5. t. m. v goriškem «Trgovskem domu». — Pravzaprav ni bilo tega dne zborovanja, ker je tvorilo glavno točko dnevnega reda (dopoldne in popoldne) dr. Vebrovo predavanje o fantaziji kot činitelju pri vzgoji. Kako smo strmeli, ko smo slišali izvajanja predavatelja, v katerih je prišel do mozga, do slednje koreninice raznim duševnim pojavom. Z gotovo in spretno roko strokovnjaka je seciral pred nami duševnost in prišel v take ekstreme, da smo se čudili, kako je mogoče obleči take misli v besede, ko moremo mi lajki take pojave komaj slutiti in čutiti.

G. predavatelj naj bo gotov, da mu je zbrano učiteljstvo sledilo z največjim zanimanjem in imelo pri tem pravi užitek, za kar mu je v največji meri hvaležno. Izraža mu tem potom svojo zahvalo za izredni užitek ter ne malo skromno željo, da ako ga pot privede zopet v te kraje, naj se spomni na nas, ki bomo srečni, ako bomo še deležni njegovih predavanj.

Prihodnje zborovanje bo prvi četrtek aprila.

V postojnskem učit. društvu je nekaj tovarišic, ki vstopajo in izstopajo iz organizacije kakor se spreminja luna. Tako «zavedno» učiteljstvo prvo moleduje okrog organizacije, kadar pride v stisko.

SMOIZOBRAZBA.

Trnovo. Sestanka 9. januarja se je udeležilo 11 članov. Predavanje: Bistvo prave učne enote.

29. januarja se je sestalo 11 članov. Predavanje: Pouk in ponavljanje.

Idrija. 2. januarja je bilo predavanje o pravičnosti in pravu. Udeležencev je bilo 14.

8. januarja se je nadaljevala diskusija o pravičnosti in pravu. Udeležilo se je 16 članov.

Sežana. 15. januarja je bilo v Kazljah predavanje o utopijah. Udeležilo se je 13 članov.

Renče. Sestanka 17. januarja se je udeležilo 5 članov; čitali so začetek Krekove knjige.

Prvačina.¹⁾ 15. januarja je bilo predavanje: Uvod v družboslovje. Udeležilo se je 13 članov.

Kanal.²⁾ Sestanka 25. januarja se je udeležilo 18 tovarišev in tovarišic. Predavanja: Predšolska vzgoja, Učna snov za VI., VII. in VIII. razred, gospodarski liberalizem.

Podgrad. Prvega sestanka, ki se je vršil 24. januarja, se je udeležilo 8 članov. Predavanje: Društvo.

Škocjan. Na sestanku se je 10 članov dogovorilo o delu v krožku.

Št. Peter. 29. januarja je bilo predavanje: Družba in pravo. Udeležilo se je 13 članov.

^{1), 2)} Javljeno že v 3. številki.

«NOVI ROD».

Sedma številka izide koncem marca. — Tekom marca s² razpošljejo tudi poedine številke letnika 1922, ki naj se razprodajajo po 20 stotink.

† ANTON GREGORČIČ.

7. marca je umrl v Gorici eden najznamenitejših mož Italij Slovenije. Praznoval je še pred kratkim svojo sedemdesetletnico na kar ga je napadla težka bolezen.

Anton Gregorčič si je postavil nesmrten spomenik že z ogromnim delom, ki ga je izvršil za razvoj slovenskega šolstva v Gorici. Bilo bi odveč popisovati, koliko je napravil samo tu v teku nekaterih desetletij, saj je vsem znano. Veličino tega dela ču-

timo posebno danes, ko je borba za elementarne šolske pravice tako trda kakor malokdaj prej.

Vendar so Gregorčičevi šolski uspehi v Gorici le del vsega, kar je storil v splošno korist dežele kot drž. poslanec, posebno še za Gore, kjer mu je tekla zibelka in ki mu ohranijo trajen spomin.

Ob smrti se je neutrudnemu in nesebičnemu delavcu za javno blaginjo poklonila tudi Zveza slov. učiteljstva, ki jo je pri pogrebu zastopal predsednik tov. Germek.

Razno

Tretje berilo, sestavili Danev, Kleinmayr itd., se more še dobiti v številčno omejenih izvodih pri založništvu «Editoriale Libreria» - Trst (sedaj v ul. Giotto št. 10). Tovarišice, ki so to berilo naročili v začetku šolskega leta, a ga niso mogli več dobiti, naj ponove naročilo.

Ta pa ni birokrat! Didaktični ravnatelj v Nabrežini razpošilja okrog tudi take dopise, ki jih pišejo otroci, najbrže šolski. Otroške pisarniške moči so poceni, toda primerne niso, posebno ne za pisanje uradnih stvari učiteljstvu. Tako zvedo otroci zadve predno učiteljstvo, ki se ga tičejo. Prizadeti se nad tem spotikajo in sicer upravičeno.

Poklonitev. Kr. šol. prov. dr. Reina je postal komendant. Prestal je težko skušnjo ob uvedbi šolske reforme, pridobil si je nevenljive zasluge in vsestransko zaupanje. Zato so se mu nekateri poklonili v nedeljo, 22. t. m. Poklonitev se je izvršila v Carduccijevem liceju. Slavljenca so pozdravili ob prihodu s ploskanjem, nagovoril ga je gospod dr. Tanzarella in drugi. Komendant se je zahvalil. Potem so belo oblečene licejke postregle z vermetom.

Preiskave. Vršile so se minuli mesec hišne preiskave na različnih straneh med učiteljstvom. Ne izplača se javljati o vsakem slučaju posebe.

Kol. Fran Krbavac bi prošlog meseca službeno premešten iz Lupoglava na šolo u Sv. Petar u Šumi; odakle bi premeštena na njegovo mesto učiteljica Anka Brnobić. Nije nam poznat razlog ovih premeštaja.

Učiteljica u Lanišću, Andjelka Prašel, radi Družbine škrabice, nalazeće se u čitaonici, što se nalazi pod istim krovom gdje i njezin razred, naglo bi suspendovana ovim dekretom: Il R. Provveditorato agli studi con lettera No. 1869 in data 4. 2. 1925 coi poteri conferitigli dall'art. 28 del R. D. 7. 10. 1923 No. 2132 dispone l'immediata sospensione dalle sue funzioni alla maestra Prašel Angela ordinaria a Lanišchie. — Il Direttore scolastico Fto: R.

Na svestrane zamolbe osnovnog učiteljstva Italije ministarstvo prometa nije uvažilo veće polakšice na železnicama za učiteljske obitelji i to radi lošeg finansijskog stanja želez. uprave. No aktivno učiteljstvo ipak imade svoje vozne polakšice, što ih nalazalost umirovljeno ne uživa. Eto, ko ima manje — manje mu se daje! Ovo nije pravedno, a ni humano!

Taylorjev sistem in goslači. Neverjetno bi se zdelo človeku, da se je mogoče učiti dve pogoji na goslih naenkrat in tako še enkrat hitreje vežbati — in vendar je temu tako. Goslači vsega sveta so doživeli veliko senzacijo. Iznajditeljem tega «taylorizma gosli» je Bedřich Voldan, profesor na konzervatoriju v Prahi. Ta «prevrat» v pouku goslačke umetnosti je produkt dolgoletnega dela. Kakor je znano, imajo dve pogoji na goslih sorodno označbo za prste tako, da se osem polog zniža v štiri. To sorodnost

je prof. Voldan vzel za temelj svoje reformne sestave in ustvaril monumentalno metodično delo. Sestava obsega tri dele: Novo šolo polog (s katero se lahko začne po navežbanju 1. pologe kakršne-koli šole), 80 pesmi in 40 študij, kar znači velikanški material na par straneh, če se primerja z drugimi šolami. V pesmih so zastopane najlepše melodije češkoslovaške, jugoslovanske, angleško-ameriške in nemške (s tekstom). Upoštevamo li n. pr., da se vsaka od 80 pesmi more izvajati v dveh pologih (v sorodni pologi takorekoč brez vežbanja), kar znači 160 pesmi, katere bi vse — po starih sestavah — bilo potrebno tiskati; vendar Voldanova metoda omogoči to za polovico hitreje in ceneje. Prav tako se nauči goslač ob enem v omenjenih 40 študijah obe pogoji ob enem. To so na glasovitem praškem konzervatoriju takoj pravilno cenili in metodo vpeljali na zavodu. Ministrstvo prosvete in češka akademija znanosti in umetnosti, priznavajoč dalekosežni pomen dela, sta podelili avtorju podporo za prevode teksta, da je omogočeno razširjenje dela, ne samo po Evropi, ampak tudi preko Oceana. Vse vrlo važne metodične analize so obširno v omenjeni šoli podane, in sicer: češko, jugoslovansko, angleško in nemško, posebno pa v brošurah v francoskem, laškem, ruskem, ukrajinskem in poliskem jeziku. Strokovnjaki priznavajo, da je to delo brezprimerno v vsej svetovni literaturi, tako s sestavnega stališča, kot z metodičnega in muzikalnega.

† **Matevž Lapajne**, upokojeni učitelj in hišni posestnik v Gorici, je umrl 4. pr. m. v 73 letu svoje starosti. Služboval je v Biljah in slovel kot spreten šolnik. Zapustil je več odraslih otrok, med katerimi je tudi tovarišica Ivanka Lapajne na Vogerskem. Pogreba se je udeležilo mnogo tovarišev, gorjskih meščanov in tudi šolska mladina z Vogerskega. Preostalim in tovarišici Ivanki Lapajne še posebej izrekamo iskreno sožalje svoje stanovske organizacij. Blagopočiniku pa blag spomin, ker je bil značajan učitelj in zvest rodoljub starega kova!

«**Otroško perilo**», priredila in založila Milka Martelančeva v Trstu. Cena: L 4.50, za naročnice «Ž. Sv.» in učiteljice L 3.50. Dobiva in naroča se pri upravi «Ž. Sv.» (Trst, centro, casella postale 384), pri Štoki, pri upravi «Edinost» ter v vseh tečajih Ž. D. U.

Knjižica obsega številna navodila za krojenje, šivanje in vezenje vsakovrstnega perila za otroke od dojenčka do štirinajstega leta. Vsebuje bogate ilustracije in njih popis, pestro zbirko okraskov s križci, krojno polo ter res izbrane risbe za vezenje. Knjižnica bo izredno dobro služila učiteljicam, ki goje po šolah res praktično stran ročnega dela.

Zamenjano. Tovarišica pevka, ki je pri zadnjem nastopu zamenjala podobno vratno «lesico», je naprošena, da se javi ustno ali pismeno pri t. ci Amaliji Cok (Sv. Ivan pri Trstu).